

4. Мандич О.В. Основні фактори формування ринкової позиції зерновиробників / О.В. Мандич // Вісник ХНТУСГ. – Вип. 149. – Харків : ХНТУСГ, 2014. – С. 224-229.

5. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран / М. Портер; пер. с англ. – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.

БОНДАРЕВА Ю.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЯЧМЕНЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Високий попит на ячмінь сприяє тому, що щорічно відводяться значні посівні площі під цю культуру. Ячмінь являється однією з важливих культур кормової групи та має широке коло використання. Зерно використовується для продовольчих, технічних та кормових цілей. В Україні при продовольчому використанні зерно переробляють в перлову та ячну крупу, ячмінні пластівці, сурогат кави. Пивоварні сорти ячменю використовуються для заводського та домашнього пивоваріння. Екстракти солоду з зерна ячменю використовуються в кондитерській та фармацевтичній промисловості, а також для виробництва безалкогольних напоїв.

Аналізуючи структуру валового виробництва зернових можна зазначити, що в 2015 р. за обсягами виробництва ячмінь посідає третє місце в структурі валового виробництва зернових після пшениці та кукурудзи. Для порівняння, в 2009 р. ячмінь займав друге місце. В 2015 р. на ячмінь припадає 19,2% у структурі посівних площ під зерновими та 13,8% у валовому виробництві зернових.

Динаміка виробництва ячменю в цілому по країні показує значне його скорочення з 2009 р., а саме на 30% (рис. 1). Такі тенденції відбулись в основному за рахунок поступового скорочення посівних площ під культурою. Важливий вплив на цей процес мали фактори інституційного характеру: експортні квоти, експортні мита, які в свою чергу обмежуючи експорт зерна ячменю, при недостатньо високому рівні внутрішнього попиту, вимусили виробників відмовлятися від вирощування даної культури. Поступово площі посіву, що були зайняті ячменем, зайняли високорентабельні культури: соняшник, кукурудза, соя.

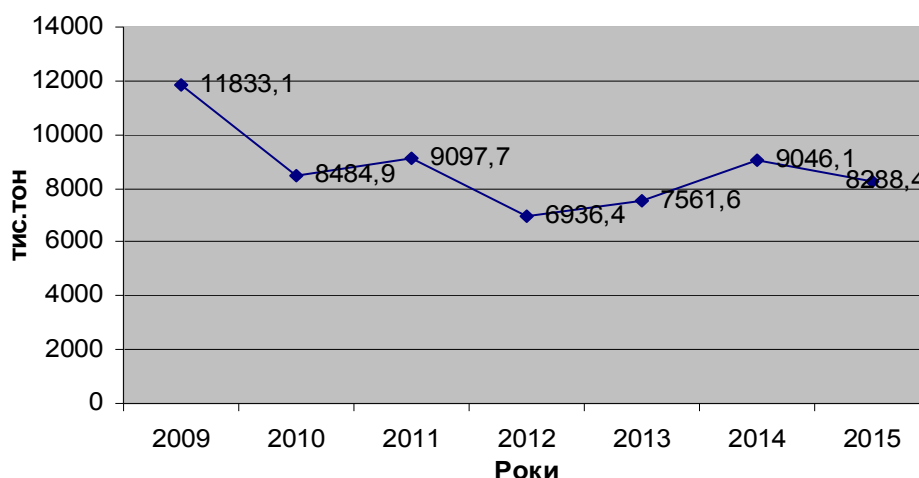

Рис. 1. Динаміка виробництва ячменю в Україні в 2009-2015рр., тис. тон

* Науковий керівник – Бабан Т.О., ст. викладач

Сільськогосподарські підприємства Харківської області мають значний виробничий потенціал. Однією з важливих зернових культур, які вирощуються сільськогосподарськими підприємствами області є ячмінь. Культура займає вагоме місце у структурі посівів: у структурі посівних площ на нього в 2015 р. приходилось 9,6 %, а у структурі посівів зернових та зернобобових – 15,7 % відповідно. Цей факт дозволив регіону зайняти 7-е місце у рейтингу областей у виробництві ячменю. Але необхідно зазначити, що в 2014 р. область займала 4-е місце у рейтингу. Такі зміни відбулись за рахунок зменшення посівних площ майже на 17 % та рівня урожайності майже на 22 % (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва ячменю в Харківській області в 2009-2015 рр.

Роки	Площа, з якої зібрано врожай, тис. га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, тис. т
2009	298,0	20,1	599,4
2010	242,9	14,2	346,0
2011	207,2	24,8	514,0
2012	192,5	25,7	494,9
2013	182,1	24,5	445,8
2014	202,1	33,3	674,1
2015	168,3	26,1	438,5

Джерело: [4]

Упродовж останніх десяти років площі посіву ячменю по Харківській області значно скоротились – майже на 40 %, така ж тенденція спостерігалась і в цілому по Україні.

Спостерігається підвищення середнього рівня урожайності. Так в 2014 р. було досягнуто рівень урожайності 33,3 ц /га, але в 2015 р. показник знизився до 26,1 ц /га.

Економічна ефективність виробництва зерна характеризується здатністю підприємств виробляти максимальний обсяг продукції необхідної якості з мінімальними витратами та реалізувати її з найменшими втратами за найбільшими цінами. Тобто економічна ефективність залежить від того, наскільки продукція відповідає вимогам ринку та споживача [2]. Виходячи з зазначеного трактування головними показниками, що визначають ефективність виробництва будь-якої продукції, зерна зокрема, є собівартість та ціна реалізації, за допомогою яких в свою чергу можна визначити прибуток та рентабельність.

Динаміка цих показників по Харківській області показує деякі коливання (табл. 2). В середньому витрати на виробництво ячменю за 7 років збільшились в 2,1 рази, середні ціни реалізації в 3,3 рази. Але не завжди цінова ситуація була сприятливою для виробників, та давала забезпечити позитивний результат від реалізації зерна. Так в деякі роки спостерігається отримання збитку від реалізації зерна ячменю підприємствами області. Тобто пропонується ціна на зерно не покривала витрат на його виробництво та реалізацію.

Таблиця 2

Основні показники ефективності виробництва ячменю в Харківській області в 2009-2015рр.

Роки	Повна собівартість, грн./ц	Середня ціна реалізації, грн./ц	Рентабельність, %
2009	82,43	77,00	-6,6
2010	118,04	96,07	-18,6
2011	121,34	138,50	14,1
2012	124,14	151,75	22,2
2013	142,69	136,63	-4,3
2014	135,4	166,4	22,9
2015	81,4*	258,2	25,6

Джерело: [4]

Важливими чинниками, що впливають на цінову ситуацію на внутрішньому ринку є попит та пропозиція, якісні характеристики зерна та сезонність. Реалізуючи зерно одразу після збору врожаю виробники створюють сприятливу ситуацію для зниження цін. Ті виробники, які мають можливості для зберігання зерна, можуть дочекатись більш привабливої цінової ситуації та продати своє збіжжя за більш вигідною ціною та отримати більший рівень рентабельності.

Тому сьогодні важливим питанням для підвищення ефективності виробництва та реалізації зерна є забезпечення сільськогосподарських виробників не лише технікою та обладнанням для виробництва зерна, але і для його зберігання.

Незадовільне фінансове становище деяких товаровиробників не дає можливості оновлювати технічну базу для забезпечення більш ефективного процесу виробництва, але за допомогою об'єднання фінансових зусиль декількох виробників такий процес може стати можливим. Відповідно кооперування невеликих сільськогосподарських виробників є однією з можливостей забезпечення більш ефективного процесу виробництва та реалізації зерна. Підвищення ефективності виробництва зерна в області та в країні в цілому є необхідною умовою для забезпечення продовольчої та екологічної безпеки країни та розвитку її експортного потенціалу.

Література.

1. Бабан Т.О. Стан та оцінка ефективності виробництва ячменю в Україні / Т.О. Бабан // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького. – 2014. – Т. 16, № 1 (1). – С. 25-31.

2. Забуранна Л.В. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах / Л.В. Забуранна // Економіка АПК. – 2014. – № 3. – С. 55-61.

3. Материнська О.А. Економічна ефективність виробництва зернових культур в сільськогосподарських підприємствах / О.А. Материнська // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2521>.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

5. Шпикуляк О.Г. Ефективність виробництва зерна сільськогосподарськими підприємствами: теоретико-методологічний аспект / О.Г. Шпикуляк, О.А. Материнська, Г.Ф. Мазур // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С. 42-49.

БУРЯК С.О., НЕЩЕНКО М.Є.*

*Харківський національний технічний університет
сільськогосподарства імені Петра Василенка*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДХОДІВ ПРИ ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Відповідно до загальної теорії конкурентні переваги є результатом зниження собівартості продукції, високого ступеня диференціації товарів, розумного сегментування ринку, впровадження нововведень, швидкого реагування на потреби ринку тощо [4].

Формування конкурентних переваг є можливим з точки зору різних економічних напрямів – економіки підприємства, менеджменту, маркетингу, логістики тощо [2].

Під конкурентними перевагами, з точки зору економіки підприємства, слід розуміти результат зниження виробничої собівартості, впровадження інновацій, підвищення продуктивності праці, покращення рівня кваліфікації персоналу, характеристики якості продукції та багато іншого.

* Науковий керівник – Мандич О.В., к.е.н., доцент